

J.M.A. Biesheuvel

Reis door mijn kamer

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

Voor Eva

✱

AN DIE MUSIK

Du holde Kunst, in wieviel grauen Stunden,
wo mich des Lebens wilder Kreis umstrickt,
hast du mein Herz zu warmer Lieb' entzunden,
hast mich in eine bess're Welt entrückt!

Oft hat ein Seufzer deinen Harf entflossen,
ein süßer heiliger Akkord von dir
den Himmel bess'rer Zeiten mir erschlossen,
du holde Kunst, ich danke dir dafür,

du holde Kunst, ich danke dir!

Franz von Schober

REIS DOOR MIJN KAMER

Ik zou in een vliegtuig kunnen stappen en naar Sjanghai vliegen, ik zou sloop kunnen gaan en naar Port Churchill in de Hudsonbaai varen, ik zou in een auto kunnen stappen en naar Parijs rijden. Geld heb ik immers genoeg? Ik zou mijn hele leven kunnen reizen en altijd in hotels slapen en in restaurants eten. Ik zou duizenden mij nu nog onbekende mensen de hand kunnen schudden en zeggen: 'Goedemiddag, hier ben ik, Maarten Biesheuvel', of: 'Bonjour, me voilà, Maarten Biesheuvel.' Ja, ik zou het allemaal makkelijk kunnen doen en ik vraag me af waarom ik er niet toe overga. Hier op mijn kamer zijn ladenkasten vol met hangmappen, ja ik weet precies hoeveel hangmappen ik heb: twaalfhonderd! In iedere hangmap hangt een verhaal, soms is het verhaal vier, soms zeventig bladzijden lang (mijn uitgever heeft me aangeraden om de markt niet te overvoeren). Ik verdien veel geld, genoeg om ervan te reizen. Vanuit Sevilla zal ik mijn vrouw de opdracht geven om een aardig boek samen te stellen van ongeveer tweehonderd pagina's, een jaar later zal ik haar vanaf een der Falkland Eilanden dezelfde vraag stellen en ga zo maar door. Eva immers zal niet met me mee kunnen reizen omdat ze de geit heeft, de hond, de katten, de konijnen en de egels om voor te zorgen. Ik zou aprepee zeggen: 'Moesten er geen dieren zijn, mijn vrouw zou met me meevoyageren!'

Ik ga niet reizen. Ik blijf rustig thuis op mijn studeerkamer. Voor de grap schrijf ik dit verhaal er nog bij, omdat ik niet weet wat ik anders zou moeten doen. Ik zal u door mijn kamer laten reizen tot het u duizelt! Ik zal u mijn kamer beschrijven precies zoals hij is, opdat mensen over duizend jaar weten hoe een kamer anno 1983 in Leiden, Nederland, eruitzag. Ik geloof dat iedereen graag wil weten hoe mijn kamer eruitziet, omdat hij of zij dan het arrangement van voorwerpen vergelijken kan met dat in de eigen kamer: ‘Dus daar heeft hij de schemerlamp staan?’ Ik heb trouwens gemerkt dat mensen die mijn huis bezoeken altijd het liefst mijn kamer willen zien. ‘Dus hier zit je nou altijd?’ vragen ze verbaasd alsof het eigenlijk niet mogelijk is. Wat doet het ertoe hoe groot het heelal is als mijn kamer voor mij al zo belangwekkend is?

Ik voer u eerst naar een grote foto achter glas in een zwarte lijst die boven mijn bed hangt. Daarop ziet u de kop van Nabokov die zelf door de leegte van het heelal reist. Hij kan niet meer schrijven, omdat hij dood is. Vladimir Nabokov is mijn grote voorbeeld, iedere dag denk ik aan hem. Een geniale grappenmaker. De foto is geknipt uit het Amerikaanse tijdschrift *Life*. Het moet in 1965 geweest zijn dat ik het blad met de foto van Nabokov vond en op de foto moet hij dus ongeveer zesenzestig jaar zijn. Hij heeft

een kleine glimlach om zijn mond, draagt een gewoon jasje, een gewone das en overhemd. Maar op zijn neus zit de lorgnet van zijn grootmoeder geklemd en daardoor lijkt hij een beetje op een kip. Die foto is misschien het liefste ding dat ik in huis heb. Natuurlijk heb ik van mijn vader en moeder gehouden, maar hun portretten heb ik niet in mijn kamer hangen, ze hangen in de slaapkamer. Van het portret van Nabokov reizen wij met gezwinde spoed (een lunch zal worden gebruikt ter hoogte van de boekenkast en na de middag bent u vrij) naar mijn schrijfmachine. Die machine is een Remington uit 1912 en hij zal wat uiterlijk betreft niet veel verschillen van de Remington uit de 'Remingtonnaja komnata' (De Remington-kamer) van Lev Tolstoj die, zoals u weet, *Kreutzersonate*, *Anna Karenina* en *Vojna i mir* heeft geschreven. Ik zou wel eens willen weten wat hij precies heeft gedikteerd aan zijn secretaresse die typen kon, welke verhalen zijn op de Remington geschreven en hoe oud was Tolstoj toen? In ieder geval moet de oude graaf hetzelfde geratel in zijn oren hebben gekend als ik nu hoor. Ik heb geen secretaresse en schrijf alles onmiddellijk op de machine uit: verhalen, brieven, novellen. De vriend die mij de machine in bruikleen heeft gegeven heet Paul Briët. Ik weet niet zoveel van hem, in ieder geval heeft hij in Leiden gestudeerd en in de volgende

anekdote komt zijn naam voor: Professor doctor Linnaeus las de lijst van namen voor van studenten die in de zaal moesten zitten bij een bepaald college: ‘Aafjes, Astafjev, Baasdonk, Biesheuvel, Briet...’ Een stem uit de zaal klonk luid: ‘Niet Briet professor, maar Briët (Briejet)’, waarop de hooggeleerde snedig antwoordde: ‘Maar dat kan ik aan uw neejus (neüs) toch niet zien?’ Paul Briët is tegenwoordig dokter te Leiden en hij gaat af en toe met mij naar het Concertgebouw in Amsterdam waar we samen van muziek genieten. Toen hij nog in de leer was om medicijnman te worden, hielp hij eens bij het opereren van een kapotte knieschijf. Briët is heel groot, ongeveer twee meter lang, maar de twee dokters die het belangrijkste werk moesten doen, die Briët voor zouden doen hoe men een kapotte knieschijf weer heelt, waren toevallig zeer klein van stuk zodat Paul helemaal gebogen stond en af en toe nog door zijn knieën moest zakken ook, wat heel vermoeiend was. In de operatiekamer is eigenlijk niemand te herkennen, omdat men er een lichtgroene pet draagt die het hele hoofd bedekt en alleen de ogen vrijlaat – een malle gewoonte – zitten alle artsen dan onder de aangezichtszweren waar het vocht uitloopt, onder de vlooiën en neten?, wassen van het gezicht lijkt mij een afdoende middel, was u! heren artsen en laat de patiënt niet schrikken, u wordt toch ook niet

graag door een spook behandeld? Op een gegeven moment ging de deur van de operatiekamer open en er kwam nog iemand, eveneens erg klein van stuk, binnen. Hij beende regelrecht op de snijtafel af. ‘Daar heb je nog zo’n kabouter,’ zei de kribbige Briët hardop. ‘Uw examen is morgen niet om halfelf, maar om elf uur en doet u het maar bij mij thuis, dat is makkelijker,’ zei de professor. De machine waar ik op schrijf heeft een paar kleine mankementen, dat is echter niet erg, niets is zonder fouten in deze wereld, op het verhaal ‘De overjas’ van Gogol na. Ik noem deze machine graag de zelfschrijver. Ze doet alles voor mij, vanzelf komen de woorden eruit rollen. Ik heb het wel eens op een composer geprobeerd, zo’n modern, gestroomlijnd geval, voorzien van een elektrische computer, er kwam echter alleen maar gebrabbel uit. Neen!, vroeger maakte men nog degelijk werk. Ik heb onlangs in een Citroën uit 1922 gezeten en hij reed veel prettiger dan de duurste auto van tegenwoordig: meer beenruimte en als je een kuil nam stootte je je hoofd niet tegen het dak. Ik zat op de achterbank en moest helemaal naar voren buigen om met mijn standaardparaplu de nek van de bestuurder te kunnen aanraken, hij schrok hevig en kon maar net een overstekend egeltje ontwijken. Nu ja, zo zit het dus. Die machine laat onbeschaamd de anatomie van zijn binnenwerk zien,

alles is functioneel, deftig van snit en stevig uitgevoerd. Als de machine voorzichtig wordt behandeld kan men er over honderd jaar nog op schrijven. ‘Het is een wonder in onz’ ooghen, wij sien ut, maer doorghronden ’t nyt!’ Ik verplaats me nu naar de stoel waarop ik zit (eenvoudige klus, ik hoef niet in Rangoon over te stappen, maar mag blijven zitten, ‘leer hier zelf de omgeving kennen’, verdomd als het niet waar is, dat heb ik vandaag op straat ergens gelezen). Die stoel stond in het jaar 1928 al in de bibliotheek, in de grote studiezaal, van de Leidse Universiteit. In 1964 heeft de directeur van de bibliotheek in zijn grote voorzienigheid en alwijsheid echter (overigens, we hebben de foto van Nabokov en de Remington gehad en zijn nu bezig met de stoel waarop ik zit, ik ben in 1939 geboren en het is nu 1983, ik ben dus vierenzeventig jaar, Nabokov moest op die leeftijd zijn enige slechte en bekendste boek, zo gaat het altijd, nog schrijven – *Lolita* –, hij woonde toen in Amerika, gaf, geloof ik, les aan de Cornell University, omdat hij in 1899 geboren is was het 1943 en las hij verbitterd de kranten na op de daden van Hitler, mijn vader en moeder en ik zaten in Schiedam midden in de honger en ’s nachts ging ik met haar die mij gebaard heeft naar de spoordijk, waarover nu een trein rijdt die linea recta Hoek van Holland met Moskou verbindt, om tussen de as,

geworpen uit de ovens onder de ketels van de stoomlocomotieven, nog bruikbare kleine kooltjes te zoeken. Daartoe hadden wij een wan bij ons, een soort zeef, gemaakt van een stuk ijzeren hor gespannen om een vierkant houten raam van veertig bij veertig centimeter) gemeend om de oude stoelen te moeten vervangen door moderne plastic stoeltjes, in een zaal met een vloeroppervlak van achthonderd vierkante meter kwamen er op die manier drie studeerplaatsen bij, een hele vooruitgang. De stoel waar ik nu op zit draagt rugnummer 50 en ik heb hem in 1963 losgetroffen van de beheerder van de bibliotheek, omdat hij anders verbrand zou worden. Gezeten op deze stoel heb ik nu tien boeken geschreven, als men *Het nut van de wereld* en *Brommer op zee* meetelt. Het is een stevige houten stoel en men heeft het zitvlak en de rug met zwart, onverslijtbaar zeildoek overspannen. Soms vraag ik me af wat voor mensen er op mijn stoel in de bibliotheek hebben gestudeerd al lang voordat ik geboren was, baronnen, patriciërs, burgers, wie zou er van al die advocaten, heelmesters en theologen nog in leven zijn? Ik ben van mening dat alles in ere moet worden gehouden. Het is schunnig en ongeoorloofd om nog goed bruikbare voorwerpen weg te gooien. (Gisteren vond ik het handtasje terug dat mijn moeder tot aan haar laatste snik heeft begeleid. In een